

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

V. An & qua ratione cœ
li in sine mundi sint interituri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

DUBIUM V.

An, & qua ratione cæli, aliæque res inferiores in fine mundi sint interitura.

S. Thomas Supplem. 3. part. quæst. 73. art. 3. & q. 74. art. 4. 5. 6. & 1. p. q. 68. a. 1.

Facit hæc res non parum ad rationem & cõnexionem operum sex dierum hæctenus expositã confirmandã; cum hinc manifestum sit futurũ, defitionem corruptibilis mundi, cum ei⁹ inchoatione & productione hæctenus explicata exactam seruare analogiam. Et quidem satis cõstat ex scripturis, cœlos in fine mundi esse aliquo modo immutandos. Ita enim aperte multis in locis pronũciat scriptura; quos hic præmittere visum est, veluti fundamenta, ex quibus res hæc est diiudicanda. Primò enim asserit scriptura, post huius vitæ statum, cœlos fore nouos. Isaia 65. v. 17. *Eccẽ ego creo cœlos novos, & terram nouam; & non erunt in memoria priora.* Apocalypsis 21. v. 1. *Vidi cœlum nouum, & terram nouam. Primum enim cœlũ, & prima terra abiit.* Et infra v. 5. *Dixit qui sedebat in throno, ecce noua facio omnia.* Et quidem de cœlis etiam sydereis esse hic sermonem, colligitur præter alia ex Isaia 30. v. 26. vbi speciatim declaratur, quomodo cœlum sydereum sit innouandũ: *Erit, inquit, lux luna, sicut lux solis, & lux solis erit septemplex, sicut lux septem dierum, in die, qua alligauerit Dominus vulnus populi sui, & percussuram plagæ eius sanauerit: nimirum in fine seculi, quando corporibus Sanctorum etiã glorificatis, vulnera & reliquæ peccati perfectissimè sanabuntur.*

Secundo testatur scriptura, cœlos perituros, transituros, & tanquam vestimentum atterendos, & antiquandos. Psal. 101. v. 27. & ad Hebræos 1. v. 10. *Iniitio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli: ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur.* Iob 14. v. 12. *Homo cum dormierit, non resurget donec atteratur cœlum; non erigabit, nec consurget de somno suo.* Eccli. 17. v. 30. *Quid lucidius sole? hic deficiet.* Vbi tamen potius de solis defectione, aut consueta, aut extraordinaria, finem mundi antecessura sermo est. Matthæi 24. v. 35. *Cœlum & terra transibunt: verba autem mea non præteribunt.* Quò spectat etiam illud, quod ibidem dicitur v. 29. *Stella cadent de cælo, & virtutes calorũ commouebuntur.* Quanquam & hoc potius ad ignita meteora stellarum, vti vocant, cadentium, caprarumque saltantium, atque inordinatos astrorum motus, extremum iudicium antecessuros, referendum sit; cum ibidem mox subiungatur, *Et tunc parebit signum filij hominis in cælo.*

Tercio asserit scriptura futurum, vt cœli liquefcent & soluantur. Isaia 34. v. 4. *Tabescet omnis militia calorũ, & complicabuntur sicut liber cæli, & omnis militia eorum defluet.* Isaia 51. v. 6. *Cæli sicut fumus liquefcent, & terra sicut vestimentum atteretur.* 2. Petri vltimo v. 7. *Cæli qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt, igni reseruat, in diem iudicij, &*

perditionis impiorum hominum. Et infra vers. 20. *Adueniet dies Domini ut fur, in quo cæli magno impetu transigent; elementa vero calore soluentur; terra autem; & quæ in ea sunt opera excurentur.* Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint, quales oportet vos esse, in sanctis conuersationibus, & pietatibus expectantes & properantes in aduentum diei Domini, per quem cæli ardentibus soluentur, & elementa ignis ardore tabescunt. *Nouos vero calos & nouam terram secundum promissa ipsius expectamus.* Quibus suppositis, sequentes asseriones statuo.

Assertio I. *Mundus in fine seculi, seu post extremum iudicij diem, non ita peribit, vt null⁹ sit futur⁹.* Est de fide certa, & extra controuersiam, Probatur aperte ex scriptura Eccles. 3. v. 14. *Dixit quod omnia opera, quæ fecit DEVS, perseverant in perpetuum.* Et Rom. 8. v. 22. ait Apostolus, omnem creaturam quodammodo parturire, adeoq; anxie expectare glorificationem electorum, vt ipsa quoque simul eum illis a seruitutis corruptione liberata, statũ perfectiorem acquirat. Plurã inferius.

Assertio II. *Probabilis videtur; cœlos in fine mundi secundum substantiam non mutatum iri.* Ita Pererius lib. 1. in Genes. q. 1. & 2. Suarez 3. p. tom. 2. disp. 58. sect. 2. & quamplures Scholastici veteres, cum S. Thoma in 4. dist. 42. & in supplemento q. 74. a. 4. et si contrarium sentiant Molina de opere sex dierum disp. 3. Alphonsus Salmeron tom. 1. prol. 8. & alij. Probatur ex scriptura. Psal. 148. v. 6. *de corporibus cœlestibus dicitur, statuit ea in æternum, & in seculum seculi; præceptum posuit, & non præteribit.* Et psal. 101. v. 28. vbi dicitur: *Et sicut opertorium mutabis eos, nempe cœlos; græcè legitur ἀλλάξει hoc est alterabis.* Illud autem 2. Petri 3. *Cæli ardentibus soluentur, igni repositi &c.* de ijs cœlis intelligitur, qui fuerant olim per aquam purgati; hoc autem est cœlum æterũ, non sydereum. Idem ex SS. Patribus docet Hieronymus in Isaia 51. & 65. vbi hoc exemplo bene declarat: *infans, inquit, cum in puorum creuerit, & puer in iuuenem & iuuenis in virum, nequaquam per singulas atates perit; idẽ enim est, qui pri⁹ fuit; sed paulatim immutatur, & ætati pristinae perisse dicitur.* Idẽ sequitur Augustinus l. 20. de ciuit. Dei, Gennadius de Ecclesiasticis dogmatib⁹ c. 70. Oecumeni⁹ in Collectaneis 2. Petri vlt. Plura asserione sequenti.

Assertio III. *Nec elementa quidem secundum substantiam corrumpentur; sed solum accidentali mutatione in meliorem statum transferentur.* Ita S. Thomas loc. cit. Pererius citata q. 1. tamen si contrariũ sentiant nonnulli Scholastici, quos sequitur Molina citata disp. 3. Probatur ex scriptura, quæ vniuersim de mundo pronũciat. Eccles. 3. vers. 14. *Omnia opera, quæ fecit Deus, perseverant in perpetuum.* Et prima Corinthiorum 7. v. 31. *Præterit figura (seu species externa non natura siue substantia) huius mundi.* Et Rom. capit. 8. v. 19. *Expectatio creaturæ reuelationem filiorum DEI expectat.* Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloria filiorum Dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc.

Certe

7 Certe si elementa secundum substantiam essent peritura, tum sane dicere non potuisset A-

8 Ratio est: quia vix apparet, quoniam modo mundus hic aliter, quoad substantiam, & substantiales partes, constitui possit. Neque his obstat scriptura, quia transitus & interitus caeli & terrae, item solutio & liquefactio, attritio, innouatio, conflagratio, & similia, iuxta analogiam aliorum locorum scripturae, de accidentali solum eorumdem mutatione recte intelliguntur. Dicimus enim etiam nixem, grandinem, gelu &c. interire, perire, transire, quando liquecunt, etiamsi quoad substantiam, (quae est aqua) non pereant. Eadem ergo etiam ratione caelum, uti nunc est, solidum, peribit, &c. ut mox dicemus.

9 Assertio IV. Coeli & elementa ita post diem iudicii immutabuntur, ut & maiori quadam lucis seu luminis perfectione sint exornanda, & ab omni impuritate purgata, omnisque mutationis expertia, de cetero, suum naturalem statum, quem ab initio creationis habuerunt, sint recuperatura. Prima pars, caelos & elementa post iudicii diem immutanda esse, patet abunde ex scripturis superioribus adductis. Secunda pars, de accessione maioris lucis, seu luminis, patet ex illo Isaiae 30. *Erit lux luna, sicut lux solis, & lux solis erit septemplex, sicut lux septem dierum.* Tertia pars de immunitate & liberatione ab omni impuritate & mutatione, probatur ex illo Roman. 8. vers. 20. *Vanitati enim creatura subiecta est, non volens, sed propter eum, qui subicit eam in spe; quia & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis.* Quo nomine intelligitur omnis eius vicissitudo ac mutatio etiam localis, quia his omnibus mutationibus deservire cogitur praesenti conditioni mortalis hominis, propter quem facta est, ut mox distinctius explicabitur.

16 Quartam partem eiusdem conclusionis, de naturali statu, quem ab initio creationis mundus acceperat, atque simul ceteras omnes eiusdem conclusionis partes, ita ulterius probabo & declaro. Constat enim, mundum quidem ipsum, ipsosque adeo caelos propter hominem fuisse creatos, iuxta illud Deuteronomij 4. vers. 19. *Ne forte eleuatis oculis ad caelum, videas solem & lunam, & omnia astra caeli, & errore deceptus adores ea, & colas, quae creauit Dominus Deus tuus, in ministerium cunctis gentibus, quae sub caelo sunt.* Et rationi ac scripturae admodum consentaneum est, caelum & terram, cum ceteris elementis, in principio a Deo fuisse creata, in statu maxime puro ac naturali; etsi deinceps subsequenter diebus, quaedam ijs

conditiones, partim etiam respectu vniuersi, perfectiones, fuerint adiectae, quae ad solum corruptibile huius vitae statum spectant, solumque homini hanc vitam victuro sunt utiles, aut necessariae.

Tales sunt I. quod Deus secundo die substantiam caeli liquidam condensauit, & instar crystalli, addita duritie, solidauit, ut esset firmamentum diuidens aquas superiores & inferiores. Genes. 1. v. 6. de quo supra.

II. quod Deus die tertio vniuersas aquas inferiores congregauit in locum vnum, ut terra appareret arida, Genes. 1. v. 10. vtiq; propter habitacionem hominum: cum alias locus naturalis aquae sit supra terram.

III. quod Deus die tertio terram gramini, herbis, arboribusque progignendis vim ac materiam subministrare voluit, quamuis eo ipso a conditionis suae puritate deficientem, ibidem. v. 12.

IV. quod postquam Deus die primo caelestis corporis particulam quandam, in quam etiam sine fortasse condensatam, tenui aliqua luce collustrasset, eo solum, ut apparet, sine, ut eadem suo motu diebus futurae conditionis distinguendis, tantisper deseruaret, Genes. 1. v. 4. idem postea die quarto, praeter stellas innumeras, duo etiam quaedam maiora sydera, solem videlicet & lunam, addito vario fixoque motu, iam non solum ad diem noctemque discernendam, sed etiam ad quatuor anni tempora certa lege & ordine distinguenda, totumque anni circulum fixis legibus constituendum condidit; tenebris interim in altero semper terra hemisphario relictis, Genes. 1. v. 16.

V. quod Deus die quinto ex aquis omnis generis volatilia, reptilia, & aquatilia produxit; quo factum, ut idem aquae elementum rursus varijs alterationibus, mutationibusque, a propria alioquin eius natura alienis, subijceretur; ibidem. v. 21.

VI. quod Deus die sexto rursus de terra omnis generis animantia, iumenta, bestias, & reptilia terrestria produxit, non sine magna etiam ipsius terrae immutatione, ab eius inclinatione priuata, aliena; ibidem v. 24.

VII. quod denique Deus eodem die homini mortali, prius ex terra formato, ius & potestatem, omnium rerum inferiorum, etiam consumendarum, & destruendarum concessit; ita ut in eius ac iumentorum esseam multiplicationemque omnigeni terrae fructus deservire iuberentur, nec in terra quidquam esset, hominis imperio ac potestate non subiectum.

Cum igitur plane existimandum sit, caelum & terram, cum reliquis tribus elementis (quibus rebus mundus ipse totus substantialiter continetur) post hoc seculum, iuxta dictum Sancti Petri antea citatum, a seruitute corruptionis libera, ad pristinam suam puritatem ac statum, ab omni corruptione quam maxime remotum reditura, ita ut ipse quidem lucis, velut minime corruptivae qualitates, accessione illustriora, a reliquis autem peregrinis & aduentitijs qualita-

OPTEVO

tibus

tibus, quibus ratione corruptibilis huius vite status, ex diuina dispositione ad tempus subiecta fuerit, prorsus libera sint futura; idcirco probabiliter existimo, ea omnia, quae antea commemorauimus, post finem huius mundi suo quodam modo & ordine cessatura.

14 Primo nimirum caeli, resoluta illa, quae ob bonum totius vniuersi secunda die acceperant; duritiae, rursus uti natura eorum postulat, liquefcent, iuxta illud Isaia 51. *Caeli sicut funis liquefcent, & c.* Et Psal. 101. *Ipsi peribunt instar glaciei scilicet, quando liquefcent, ut dictum. & Job 14. Donec aueratur calum, hoc est, quasi comminatur, ac in tenuissimum veluti puluerem redigatur.* Et 2. Petri vltimo *Caeli magno impetu transiunt & c.* Et infra: *Cum uigetur haec omnia dissoluenda sunt & c.* sicut enim in ceteris elementis accidit, ut quanto superiora sunt, tanto natura sua sint liquidiora & subtiliora, ita verosimile est, caelis veluti supremis corporibus liquiditatem & subtilitatem sua natura, quam maximam conuenire, quam proinde in fine mundi denuo recuperaturi sunt. Excepit tamen hic caelum Empyreum, quod Beatorum habitationi destinatum, soliditatem utique suam ob eandem causam perpetuo duraturam, retinebit, liquido nihilominus caelesti corpore, quod aquas supernas esse diximus, in medio vndiquaque perfusum.

15 Secundo aquae, quae antea, ut hominum ac animalium habitationi commodum locum cederent, in vnum locum fuerant congregatae, ad suum naturalem locum denuo redibunt, totamque adeo terram cooperient.

16 Tertio proinde, terra gramine, herbis, arboribusque destituetur; quae ob solum mortaliu hominum, bestiarumque usum tertio die condita, fuerant: ut colligitur ex 2. Pet. 2. v. 10. *Terra autem, quae in ipsa sunt opera excipitur.* Quarto, pro his, alijque veteris mundi ornamentis, caeli ac elementa omnia, quatenus ipsorum natura patitur, nouo auctiorique lumine collustrabuntur; sublato coloru ac syderum motu qui ad solas temporum vicissitudines efficiendas, caelis astrisque inducus erat. Accessionem autem illam maioris luminis altero ex duobus modis esse venturam credibile est: nimirum ut vel in caelis iam non sit vnus tantum sol, qui vnum solummodo terrae hemisphaerium illuminet; sed plures, multoque auctiori lumine singuli, qui totum mundum inferiorem secundum vtrumque hemisphaerium vndique affatim illustrent; ipsa fortassis etiam luna ad solis claritatem euecta, iuxta illud Isaia 30. *Erit lux luna, sicut lux solis, & lux solis erit septempliciter, sicut lux septem dierum; vel ut lux caelestis corporis, post extremum iudicij diem non sit ad vllas certas eiusdem corporis partes adstricta, sed vndique per totum caeleste corpus aequaliter diffusa. Quo modo etiam lucem primo die creatam (tenuiorem tamen utique) per totum caeleste corpus diffusam fuisse, Patres nonnulli existimauerunt, ut suo loco dictum.*

16 Neque vero absurdum existimauerim, stellas ac reliquos planetas, cum in ministerium hominis mortalis, ut dictum, & ob solas rerum inferiorum generationes adiuuandas fuerint producti, simul

etiam tunc desituros, arque auctiori caelorum luminis, admodum antea declaratum, materiam subministraturos, ut significari videtur Isaia 24. *Anima caelorum defluet, & forte etiam illo loco Lucae 21. *Stella de caelo cadent, & virtutes caelorum murentur.**

17 Quinto, Aquatilia, volatilia, reptilia, item bestiae & iumenta, cunctaque terra animalia & corpora mixta, iuxta 2. Pet. 3. v. 10. *igne existant, & corruptione, nullisque fordidus & impuritatibus conseruari non possunt: nisi quis existimet, bestias, non minus quam homines, post hanc vitam quendam immortalitatis statum consequatur;* quod a communi fidelium ac SS. Patrum sensu videtur alienum. Denique sublatis bestiis & animalibus, ceterisque corporibus mixtis, cum nullus etiam homo futurus sit mortali conditioni obnoxius, nullo etiam opus erit alimento; ex terra alijque elementis percipiendo.

18 Qua quidem ratione hoc totius mundi systema constituetur. Centrum mundi occupabit terra, eiusque intimum ac infimum sinum infernus damnatorum; locum paulo superiorem limbus puerozum, qui sine baptismo & gratia decesserunt. Non enim facile audiendi, qui nescio quam in terra naturalem felicitatem ac beatitudinem illis transcribunt, ut suo loco etiam docui tomo 2. disputat. 4. quest. 10. dub. 5. Terram vndique cinget & complectetur sphaera aquae; hanc liquidus & purus aer; aerem ignis; hunc caelum sydereum immobile vnicum ac liquidum; idque seu multiplici iam sole exornatum; seu vndique luce collustratum, quo vniuersus mundus inferior, iuxta conditionem cuiusque elementis, abunde illustrabitur. Denique supremum erit caelum Empyreum suamet propria luce vndiquaque perfusum, ac eximie splendescens: cuius tamen media ac intima pars, ut & ad beatorum habitationem, & ad varias vitae functiones a beatis obeundas, sit accommodata, liquida erit, & subtilissimi ac purissimi cuiusdam aeris instar, beatorum corpora suauissime afficiet.

19 Atque hac ratione intelligo, post finem huius mundi futuros caelos novos, & terram novam; item caelum & terram esse transiura, caelosque velut operum, mutandos; Et cetera quae superius attulimus scripturae testimonia, ad eandem hanc doctrinam facile possunt accommodari. Quae quoad praecipua capita expresse traditur a plerisque Scholasticis Doctoribus, ut quod caelorum motus cessaturus sit, quod elementa repurganda, quod mixta omnia corpora inferiora sint corruptenda, &c. Vide S. Thomam loco citato.

